

BALOGH TAMÁS

Történetek írókról

Három szem keksz

Márton László fekete bőrtáskájával kezében sétálgatott Szeged utcáin.

Nem volt sok dolga, már nem kellett szakítania sem a hagyományos narratív logikával, a kauzalitás (okszerűség) és a valóságra vonatkozathatóság epikus követelményeivel; írói világát, regényeinek belső rendjét már régen az esetlegesség, a központnélküliség és az önmegsemmisítő szerkezetek határozzák meg. Manapság nem is törte ilyenmin a fejét – most például sétált, mondom.

Az egyetemről indult, megjárta mindhárom antikváriumot, aztán evett egy sajtos pogácsát és vonatra szállt, indult vissza Pestre. Azt azonban igen kevesen tudják, milyen kalandban volt része, amíg megtette ezt az utat.

Megtámadták.

Védekezni sem tudott, olyan hirtelen érte a dolog. Egy szakadt külsejű, loboncos hajú, mogorva nézésű, búzló leheletű öreg nénike toppant a fiatal író elé:

– Pénzt vagy életet!

– Életet.

A néni rájött, a módszer befuccsolt. Taktikát váltott:

– Kedves fiatalember, ön ugye egyetemista? Nem tudna pár forinttal kisegíteni?

Márton László nem felelt, de nem is ment tovább. Még a fejét sem fordította el: egyenesen a támadót nézte. Egy összetört, jámbor, talán szebb napokat is látott öreg hölgy állt előtte, aki éppen aprópénzt kéregetett két antikvárium között egy járókelőtől.

A nénike ismét megszólalt:

– Kedves fiatalember, önön látszik, hogy jó ember. Nem tudna pár forintot...

Tudja, két napja nem ettem... Éhes vagyok.

Más ilyenkor legyint egyet, megy tovább, mert tudja, úgymint piára vagy cigire kell a pénz. Vagy behúz egyet neki, hogy meri zavarni nyugalma? Vagy azt feleli: én is éhes vagyok. Vagy egyszerűen azt: nincs pénzem, adnék szívesen, de tessék elhinni, éppen én is el vagyok adósodva, nincs egy vasam se, a hitelezők itt loholnak a nyakamban, tetszik látni őket, ott szaladnak, hú, már nagyon közel vannak, tetszik látni, ne tessék haragudni, igazán adnék, de nekem most rohannom kell...

Márton László azonban nem ezt tette.

– Ha így áll a helyzet és éhesnek tetszik lenni...

– Igen, éhes vagyok.

– ... akkor...

Ít Márton László a fekete bőrtáskájába nyúlt: a néni szeme felcsillant, aztán el is kerekedett, mihelyt meglátta az író kezében a zacskót.

– ... tessék, itt van egy kis keksz, ezzel majd jól tetszik lakni.

– Nekem nincs fogam, fiatalember. Nem tudom megrágni.

– Dehogynem. Tetszik látni: „omlós keksz”. Finom.

A néni kezébe öntött három szemet.

– De nem lehetne mégis húsz forintot? Egy kis tejrevalót adjon inkább.

- Nagyon finom kis keksz ez. Tessék nézni, én is milyen jóízűen eszem - ő is bekapott egyet. - Tessék elhinni, hogy finom. Jó étvágyat! Kezét csókolom.

Antikvárium, sajtos pogácsa, vasútállomás. Vonat.

Kecskemét után tört rá újra az éhség. A megoldás magát kínálta: kekszet kezdett ropogatni. Meg is ette mindet, de ahhoz, hogy jóllakjon, hiányzott még három szem keksz.

- Mit évő legyek? - kérdezte magában. S hogy figyelmét elterelje az éhségről, olvasni kezdett.

Maradványok kézikönyve

Darvasi László éppen a fürdőkádból mászott kifelé, amikor meghallotta, hogy csöngettek.

- Pillanat. Azonnal megyek.

Letörölte magáról a maradék nedvességet, fürdőköpenyt vett fel. Ajtót nyitott.

- Darvasi László úr?

- Igen. Én vagyok.

- Meghoztuk a márványtömböket. Ön rendelte őket, ugye?

- Nem, én nem rendeltem semmiféle köveket. Valami tévedés történhetett. Nekem már van itthon márványom.

A szállítók beletörődtek. Elmentek. Darvasi pedig végigsimította a hasát: volt már neki otthon márványa. A hasa, a köldöke körül mintha ókori görög atléta szobrái lenne: márvány.

Önrácsodálkozásából ismét csak csöngetés riasztotta fel. Az ajtóban két másik szállító állt.

- Darvasi László úr?

- Nem, nem én vagyok.

- Nem ön szerzett a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán 1986-ban diplomát? Nem tanított? Nem volt 1989-től a Délmagyarország kulturális rovatának vezetője, nem az 1990-től a Szegeden megjelenő Pompeji c. folyóirat szerkesztője? Nem az Élet és Irodalom főszerkesztője 1993-tól? Nem kapott 1989-90-ben Móricz Zsigmond ösztöndíjat? Nem lett 1991-ben az Életünk novellapályázat harmadik helyezetteje?

- Nem, nem én vagyok.

- Akkor nem is ön rendelt márványtömböket?

- Nem, nem én voltam. Sajnálom. Nem kell márvány.

- És ha olcsóbban adnánk?

- Akkor sem.

- És ha ingyen hagynánk itt?

- Sajnálom.

- És ha fizetnénk mellé?

- Tartsák meg! Viszlát.

Nem értette, miért akar mindenki márványtömböket rásózni. És egyáltalán: ki küldi őket? És ki rendelte meg őket?

Csengettek.

- Darvasi László úr?

- Nem. Valami tévedés. Itt Szív Ernő lakik. Nem kell márvány. Már van itthon. Köszönöm. Viszlát. Már van itthon.

Többet nem csengettek. Végre nyugalom.

Darvasi László tudta, hogy márványt faragni csak úgy érdemes, hogy egyedül alkotunk. Kivéve ugye a rómaiakat, akik másolatokat készítettek a görög eredetiekről, vagy a hamisítványokat. Tanulmányozni kell tehát az elődöket. Meg kell ismerni a korábbi márványszobrokat: Nehogy véletlenül magunktól, teljesen spontán kifaragjuk Dávidot, a Diszkoszvetőt vagy Laokoont a fiaival.

Magyar márványszobrot kell faragni.

A magyar márványszobor jellegzetessége, hogy tömör, kis méretű, mindent egy kis tömbből kell kifaragni. Nincs pénz nagy darabra, de van idő a megmunkálására. Mindent abból a pici darabból kell kihozni, türelmes munkával. A magyar márványszobor akár a briliáns. Kicsi, de szépséges. Nem csillog. Matt. Mattul ragyog.

Levette a fürdőköpenyt. Anyaszült meztelenül állt a szobában. Köldöke körül márvány. Combjai is márványosak. Mindene az.

A kádból nem eresztette le a vért. Este is akart még fürdeni.

A harmadik jel

Esterházy Péter egyszer csak feltűnt a sarkon, ott volt. A Bródy utcából úgy kanyarodott ki, a Múzeum Étterem ajtajához ért.

- Pártolni kell a fiatal irodalmat! - súgta oda az ajtónállónak. - Akár meg is kell ebédeltetni őket.

A fiatal irodalmár csak ekkor vette őt észre.

- Ha nem tévedek, ön E. P.

- Ha nem tévedek, ön a nagy levélíró.

Így ismerkedtek meg személyesen. Verbálisan már druzsák voltak pár hónapja, a postás jópárszor megfordult közöttük, és a telefonkagylóból is hallották egymás hangját. De személyesen találkozni! Az azért mégiscsak más... - gondolta a másik. Megismerni egy nagy, híres, ismert író! Egy toposzt!

Szerzőket megismerni valóban nincs minden rizikó nélkül. De ez nyilván az olvasóra is áll. Ezt E. P. írta neki. Nehéz és veszélyes találkozás előtt álltak tehát.

- Talán menjünk be! - javasolta E. P., amikor már igazán semmit sem csináltak az utcán.

Bementek. Leültek. A séf hozta az étlapot.

(Ugyanaz a főúr hónapokkal később nem akarja majd beengedni a másikat, aki akkor nem íróval, hanem egy lánnyal kívánt volna ott ebédelni. Azt hitte, csak üdítőzni szeretnének, annak pedig nincs akkor ideje: ott ilyenkor urak komoly emberek fogyasztják komoly társaságban komoly étkeiket.)

E. P. valami kimondhatatlan nevű salátát kért, aztán segített a másiknak választani, mert az nem ismerte az ilyen úri étkek mibenlétét. És franciául sem tudott, a magyar nevet pedig csak később vette észre.

- Nem tudom, mit válasszak...

- Milyet szeretne?

- Megkérhetném, hogy tegezzem?

- Én tegezhetem. De nem szeretem a felemás viszonyokat: vagy te is tegezel, vagy önt is magázom.

- Maradjunk a tegezésnél. Szervusz, Péter.

- Szervusz.

- Valami húsfélét kérnék... de ne legyen nehéz...

És E. P. tanácsára hagyatkozva „Gombával töltött pulykamell »Amerigo Tot« módra”. Lilahagyma-körítéssel. E. P. kért még két ásványvizet, aztán elment pisilni.

Ekkor jött rá vendég, hogy az író is ember. Mert aki pisil és írni is tud, az csak ember lehet.

Ez az *ember* érettségizett volna piarista gimnáziumban, lenne matematikus, majd szabadfoglalkozású író. Széchenyi akadémiai tag, Aszú-, Füst-, Déry-, József Attila-, Örley-, Vilenica- és Krúdy-díjas és Soros-életműdíjas? Ő lenne az egyik jelentős tagja a hetvenes években indult írónemzedéknek? Ő folytatná a Nyugat-Ujhold (Kosztolányi-Ottlik) vonalat? Az ő műveiben fedezhető fel a posztmodern próza számos sajátossága? Az idézet- és utalástechnika, az önreferencia, a metanyelvi kiszólások és a többiek?

Igen, úgy látszik, ő az. Olyan, mint a fényképeken.

E. P. visszatért. Megsózott egy szelet kenyeret, és amíg kihozták az ebédet, előételként jóízűen elfogyasztotta.

Ekkor jött rá az ember, hogy az író is ugyanolyan ember. Mert aki kenyeret eszik és írni is tud, az csak ugyanolyan ember lehet.

A hagymaköret égette a másik száját rendesen, de megette mind. Elvégre E. P.-től kapta. Megköszönte. Egészségére.

- Olvastad már az Iskolát? - kérdezte az író.

- Nem.

- Kötelező olvasmányként feladom.

- Köszönöm.

Az Astoriánál váltak el. E. P. kezében már ott volt a metrójegy. Az emberség harmadik jele.

GYŐREI ZSOLT

A titkok perce

*A titkoknak percén
Megpillantjuk, amit nézünk
Holtá nyitott szemmel
Csendben heverészünk.
Házunk piros óre:
Cserepek a szánkon,
Nemlétre ébredt lét -
Szeretnénk, hogy fájjon.
Cserepek karolnak,
Időnk bennük árok,
S pihen benne, földjeinkben
Emlékünk: virágok.*